

GLAZBENO ŠKOLSTVO U HRVATSKOJ U DOBA SOCIJALISTIČKOG REALIZMA: PRVIH DESET GODINA RADA GLAZBENIH ŠKOLA U VINKOVCIMA I PULI

Lada DURAKOVIĆ
Odjel za glazbu / Centar za
kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma
Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli
Pula, I. M. Ronjgova 1

UDK 373.3/.5:78>(497.5 Vinkovci)“19“
373.3/.5:78>(497.5 Pula)“19“

Pamela ŠTEFEC
Vinkovci, H. D. Genschera 64

Pregledni rad

U razdoblju uspostave vladavine Komunističke partije posebna se briga posvećivala osnivanju glazbenih škola na području čitave Hrvatske, odnosno bivše Jugoslavije. Jedan je od najvažnijih ciljeva njihova rada bilo približavanje glazbene umjetnosti mladim ljudima, posebice onima iz siromašnijih, radničkih obitelji relativno niskog kulturnog standarda. Koristeći se komparativnom metodom, autorice ovoga članka upućuju na zajednička obilježja i različitosti u poratnom djelovanju dviju glazbenih škola, u Puli i Vinkovcima, u prvih deset godina njihova rada (1948. – 1958.). Namjera autorica jest istražiti okolnosti nastanka ovih škola, razloge zbog kojih su te institucije osnovane, zainteresiranost mladeži za učenje pojedinih instrumenata, istražiti educiranost nastavnčkih kadrova, koncertnu djelatnost škola, utjecaj političkih institucija na njihovo funkcioniranje i dr.

Ključne riječi: glazba, škola, odjel, kultura, umjetnost, nastava, Pula, Vinkovci.

Keywords: music, school, department, culture, art, teaching, Pula, Vinkovci.

Parole chiave: musica, scuola, dipartimento, cultura, arte, insegnamento, Pola, Vinkovci.

»Nek sviraju djeca, makar na hozentregeru, ali neka muziciraju.«

Zlatko Grgošević¹

Uloga glazbe u poratnom društvu

Drugi svjetski rat ostavio je teške posljedice, kako u gospodarstvu, tako i u kulturi čitave Hrvatske. Kulturni se život poraća odvijao u znaku bitno promijenjenih društvenih i političkih prilika. Uspostavljen je nov sustav vrijednosti na svim područjima, a umjetnost

¹ Prema: Nikola HERCIGONJA, *Napisi o muzici*, Umetnička akademija u Beogradu, Beograd, 1972., str. 327.

je, poput drugih segmenata društva, potpala pod nadležnost Partije koja joj je namijenila ulogu služenja radničkoj klasi i njezinim interesima. Program nove, socijalističke kulture i umjetnosti uspostavljao se prema predlošku socijalističkog realizma, a u tom je smislu bio determiniran i prostor glazbenog djelovanja.² Sva je umjetnost, pa tako i glazba, dobila ulogu aktivnoga činitelja izgradnje novoga društva, masovnoga odgojnog sredstva u funkciji ostvarivanja ciljeva iz sfere političke misli. Njezina je funkcija bila agitacijska, odgojna, a njezin cilj prevođenje ideološkoga diskursa u umjetnički jezik.³

Nova je kulturna politika bila, međutim, opterećena brojnim problemima, posebice materijalnom oskudicom jer je njezina osnova bila uvjetovana ekonomskim stanjem zemlje. Vlast se u to vrijeme suočavala s poraznom situacijom u kulturnom nasljeđu: s visokim postotkom nepismenoga stanovništva, nerazvijenom školskom mrežom, malobrojnim školovanim kadrom te nedostatkom ustanova koje bi brinule o sferi kulture i umjetnosti. Stoga je jedan od prioriteta vlasti bila skrb – vođena partijskim direktivama – o svekolikom razvoju prosvjete, kulture i kulturno-umjetničkoga života. Otvarali su se dječji vrtići, jaslice, osnovne i srednje škole, škole za opće obrazovanje radnika i brojne druge kulturne institucije.

Kulturno-umjetnička djelatnost u čitavoj zemlji, pa tako i u dvama gradovima na koje se ovaj članak odnosi,⁴ provodila se u sindikalnim organizacijama. Cjelokupnim je masovnim radom rukovodio Agitprop (Odjeljenje za agitaciju i propagandu) koji je preko rukovoditelja kulturno-prosvjetnih ustanova vodio računa o »provođenju partijske linije«⁵.

U Vinkovcima, koji su nakon 1945. dijelili sudbinu razvoja cijele Narodne Republike Hrvatske (NRH), obilježenu promjenom strukture stanovništva, mijenjanjem kulturnoga

² »Naziv za umjetnost koja mora biti nacionalna u formi, a socijalistička u sadržaju. Stilski socijalistički realizam zahtijeva zadržavanje tonalitetskog sustava[...]. Doktrina socijalističkog realizma koncentrirana se na nacionalnom razvoju opera i svjetovnih oratorija, u kojima se revolucionarni ideali mogu izraziti i riječima i glazbom. [...]Naročito se preporučuju patriotski sadržaji; oni se postižu po trodijelnoj formuli, koja preporučuje sretan početak, iznenađan užas u srednjem dijelu, a završava pobjedom nad neprijateljem.«: Nikša GLIGO, *Pojmovni vodič kroz glazbu 20. stoljeća s uputama za pravilnu uporabu pojmova*, Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, Zagreb, 1996., str. 262 (prema: Nicolas SLONIMSKY, *Music since 1900*, Scribner, New York, 1971., str. 1490). O socijalističkom realizmu u glazbi vidi i u: *Socijalist realism and Music*, Mikuláš BEK (gl. ur.), Colloquium Musicologicum Brunense, 36, Koniasch Latin Press, Prag, 2004.

³ Više o ulozi glazbe u poratnom društvu u Hrvatskoj u: Erika KRPAN (gl. ur.), *Hrvatsko društvo skladatelja, 60 godina*, Hrvatsko društvo skladatelja i Cantus d.o.o., Zagreb, 2005.; Tamara TOMAŽIĆ, »Opasne veze: glazba i politika u Zagrebu od 1941. do 1952.«, u: Eva SEDAK (gl. ur.), *Između moderne i avangarde. Hrvatska glazba 1910-1960*, Hrvatsko muzikološko društvo, Zagreb, 2004., str. 71–84.

⁴ U Hrvatskoj je dosad objavljeno tek nekoliko monografija glazbenih škola i drugih radova koji čitateljima pružaju informacije o osnivanju i djelatnosti tih obrazovnih institucija (npr. knjige i članci o radu glazbenih škola u Požegi, Varaždinu, Vinkovcima, Rijeci i Osijeku). Studija koje pak pokušavaju sagledati glazbeno obrazovanje nakon Drugog svjetskog rata u kontekstu društveno-političkih prilika vrlo je malo i ograničena su dometa. Vidi više u: Lada DURAKOVIĆ, *Ideologija i glazbeni život: Pula 1945. – 1966.*, Zagreb, 2011.; ISTA, »Prvih 15 godina rada pulske Glazbene škole«, izlaganje na 7. međunarodnom muzikološkom skupu »Iz istarske glazbene riznice«, Pula, 2010., zbornik radova u pripremi.

⁵ Državni arhiv u Pazinu (dalje: DAPA), HR-DAPA-114, Gradski narodni odbor Pula (dalje: GNO), (1947-1955), kut. 289, Tromjesečni izvještaj (15. 7. 1948.).

ustroja, novim civilizacijskim tijekovima primjerenim urbano-industrijskom mentalitetu,⁶ u prvim je poratnim godinama djelovalo tek kazalište, čiji je rad podržavala lokalna vlast, vidjevši u njemu idealan medij za promicanje svojih političkih ideja. Kulturni se život počeo obnavljati krajem četrdesetih i početkom pedesetih godina, kada su osnovani Gradski muzej, Amatersko kazalište, KUD-ovi Kozarac, Maksim Gorki, Šumari i Lisinski, počele se priređivati prve smotre folklora, obnovljen je Pododbor Matice hrvatske, itd.⁷

S druge strane, poslijeratnu realnost Pule, koja je postala dijelom Hrvatske, odnosno Jugoslavije tek nakon stupanja na snagu odredbi iz Mirovnog ugovora između Italije i Jugoslavije u rujnu 1947., umnogome je obilježilo veliko iseljavanje stanovništva. Pula je ostala bez dijela građana koji su u grad ugradili svoja htijenja i energiju oblikovavši ga prema svojim potrebama. Njih su zamijenili neki drugi, novi stanovnici koji su donijeli drugačije vizije razvoja grada i društvenoga ponašanja.⁸ Nakon odlaska anglo-američke vojske 1947. vlast je preuzela Arheološki muzej. Ubrzo su osnovani i Naučna biblioteka, Narodno sveučilište i Narodno kazalište.⁹

Jedan od prioriteta kulturne politike nakon Drugoga svjetskog rata bila je organizacija mreže školskoga sustava. Težište u politici prosvjećivanja postavljeno je na organiziranje politiziranoga i ideologiziranoga školstva. Prosvjetnu politiku države kreirao je centralizirani sustav organa vlasti na čelu s Ministarstvom prosvjete Narodne Republike Hrvatske, a sredstva za funkcioniranje škola izdvajala su se iz državnoga proračuna te dijelom iz proračuna gradskih narodnih odbora. Posebna se briga posvećivala osnivanju glazbenih škola, kao jednom od učinkovitih sredstava približavanja te grane umjetnosti mladim ljudima iz pretežito siromašnijih, radničkih obitelji. S kojim su se ciljevima osnivale, vidljivo je iz Uredbe o muzičkim školama, koju su u studenom 1947. potpisali tadašnji ministar prosvjete Ivo Babić i predsjednik vlade NRH Vladimir Bakarić. U njoj čitamo da su glazbene škole, kao državne prosvjetne ustanove, imali osnivati kotarski ili gradski narodni odbori uz odobrenje Ministarstva prosvjete. Njihova je zadaća bila »razvijanje smisla za muziku u najširem smislu u najširim slojevima naroda, davanje opće muzičke naobrazbe, razvijanje muzičkih sposobnosti učenika, usavršavanje njihovog tehničkog znanja i osposobljavanje za praktični rad u pojedinim granama muzike«.¹⁰

Tada osmišljeno ustrojstvo glazbenih škola zadržalo se do danas: glazbena je škola imala 10 razreda (6 razreda niža škola i 4 srednja), a mogle su se osnivati i nepotpune

⁶ Ivan KARAUOLA, »Gospodarstvo Vinkovaca od 1945. godine«, u: Vlasta MARKASOVIĆ (gl. ur.) *Pedeset godina. Osnovna glazbena škola Josipa Runjanina Vinkovci 1948. – 1998.* (dalje: *Pedeset godina*), Vinkovci, 1998., str. 301.

⁷ Tomo ŠALIĆ, »Naši Vinkovci«, u: *Pedeset godina...*, str. 20.

⁸ Darko DUKOVSKI, »Pula XX. stoljeća, uzroci promjene identiteta« (dalje: »Pula XX. stoljeća«), u: Elmo CVEK – Attilio KRIZMANIĆ (ur.), *Pula 3000, Prilozi za povijesnu sintezu*, Pula, 2004., str. 71.

⁹ *Isto*, str. 72; Jelena LUŽINA-SLADONJA, »Obnova scenskog života u NOB-i nakon oslobođenja, do danas«, *Prilozi o zavičaju*, 4, Katedra Čakavskog sabora, Pula, 1986., str. 36; Vitomir UJČIĆ, *Pula od najstarijih vremena do danas s okolicom*, Pula, 1963., str. 174–284.

¹⁰ DAPA, HR-DAPA-114, GNO (1947-1955), Prosvjetni sektor, kut. 2, Uredba o muzičkim školama, 1947. (dokument bez nadnevka).

glazbene škole s manjim brojem razreda. U prvi su se razred glazbene škole mogli na temelju prijamnoga ispita upisati kandidati koji su završili prvi razred osnovne općeobrazovne škole. Učenici glazbenih škola prvog do uključivo šestog razreda imali su status izvanrednih polaznika te su, pored pohađanja glazbene škole, bili dužni udovoljiti obvezi sedmogodišnjeg školovanja. Učenici glazbene škole od sedmog razreda nadalje mogli su biti redovni ili izvanredni. Redovni su učenici, pored glazbenih predmeta, polazili općeobrazovne predmete i grupu teoretsko-nastavničkih disciplina, a izvanredni učenici pohađali su samo stručne predmete. Nadalje, redovni učenici koji su završili deseti razred glazbene škole polagali su završni ispit koji je odgovarao završnom ispitu srednje stručne škole. Učenici s položenim završnim ispitom smatrali su se osposobljenima za obavljanje posla stručnih učitelja glazbenog odgoja u srednjim i glazbenim školama.¹¹

Osnivanje glazbenih škola u Vinkovcima i Puli

Glazba je, prema mišljenju tadašnjih ideologa, dotad bila monopol službene, društvene umjetničke elite, a sada ju je trebalo približiti širokim narodnim slojevima čije su kulturne potrebe u prošlosti bivale zanemarene. U socijalizmu se trebalo pobrinuti za to da kvalitetni resursi umjetničkih kreacija budu dostupni svima, da svi imaju jednako pravo na razvoj svojih umjetničkih talenata. Komunistička je partija Hrvatske preko državnih i političkih organa i institucija radila na stvaranju »nove kulture«, primjerene obliku društvenoga i političkoga uređenja utemeljenoga na vladavini »radnoga naroda«. To je pak podrazumijevalo vlasništvo naroda nad kulturnim dobrima, njihovo obilje i dostupnost svima. U cijeloj su se zemlji, unatoč malobrojnim školovanim glazbenim kadrovima, otvarale glazbene škole.¹²

Nova ih je vlast tako, među ostalim, osnovala u Vinkovcima, gradu na krajnjem sjeveroistoku Hrvatske, i u Puli, na njezinu krajnjem zapadu.

Gradska muzička škola u Vinkovcima otvorena je 1948. godine. Inicijativa za njezino osnivanje potekla je od nastavnika glazbe u vinkovačkoj Gimnaziji Dimitrija Hadži-Maneva i Lize Šadura, povjerenice za prosvjetu i kulturu Gradskoga narodnog odbora (GNO) Vinkovci. Gradski je narodni odbor 2. travnja 1948. od Ministarstva prosvjete NRH dobio suglasnost za otvaranje ove ustanove koja je s radom počela početkom školske godine 1948./1949., a za ravnatelja škole imenovan je upravo Dimitrije Hadži-Manev.¹³

U istoj školskoj godini u kojoj je započela s radom vinkovačka glazbena škola, također uz potporu Gradskoga narodnog odbora te na inicijativu i poticaj glazbenika koji su tada živjeli u gradu, glazbena je škola u veljači 1949. osnovana i u Puli. Poticaj za osnivanje, kao i u Vinkovcima, potekao je od ljudi koji su radili u prosvjeti – Dušana Marčelje, Kaće Marčelje, Josipa Kaplana, Mire Šibenik, Zlatka Špoljara, Eme Janković, Silvija Ricatta i Višnje Manasteriotti. Većina je navedenih u to vrijeme predavala glazbeni odgoj u pulskim

¹¹ *Na ist. mj.*

¹² Ivo KIRIGIN, »Profesionalizam i muzički odgoj«, *Vjesnik*, god. 12, br. 2248 (Zagreb, 11. VII. 1952.), str. 5.

¹³ Vlasta MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće«, u: *Pedeset godina...*, str. 48–51.

i riječkim srednjim školama. Za ravnatelja je postavljen Dušan Marčelja, tada apsolvant na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.¹⁴

Obje su škole funkcionirale prema Pravilniku o šestogodišnjim nižim muzičkim školama Ministarstva prosvjete.¹⁵ Novoosnovane glazbene škole u to su vrijeme prihvaćale gotovo sve zainteresirane polaznike, smatrajući kako će glazbena naobrazba što većeg broja mladih ljudi pripomoći ne samo reproduktivnoj djelatnosti već i radu kulturno-umjetničkih društava i drugih kulturnih i obrazovnih ustanova. Važno je također bilo i to da se pohađanje glazbene škole omogući učenicima iz radničkih obitelji, kojima glazbeno obrazovanje ranije nije bilo dostupno. Naime, vodilo se računa o tome da jednake mogućnosti za učenje sviranja imaju svi, a ne tek oni koji si mogu priuštiti kupovinu instrumenata jer bi učenje glazbe u tom slučaju opet ostao privilegij bolje situiranih. Stoga su se i gradski narodni odbori većinom obvezivali izdvajati sredstva za nabavku instrumenata koji bi se ustupali za vježbanje u samim školama učenicima koji nisu imali financijskih mogućnosti za njihovu kupovinu.¹⁶ U obje je škole, vinkovačkoj i pulskoj, prijavnim ispitima pristupio iznimno velik broj kandidata u odnosu na broj stanovnika.¹⁷ U Vinkovcima ih je bilo 120, od kojih je 105 uspjelo zadovoljiti zahtjevima komisije i upisati se u školu.¹⁸ U Puli ih se prijavilo čak 266, no nakon provedenih prijavnih ispita i upisa, škola je u svojoj prvoj godini djelovanja brojala 134 učenika.¹⁹

Vrlo znakovit bio je izbor instrumenata za koje su se upisani opredjeljivali. Nesrazmjer u broju zainteresiranih za sviranje glasovira te onih koji su se odlučivali za druge instrumente bio je velik. Unatoč tendencijama poslijeratne kulturne politike da glazbeno obrazovanje prestane biti tek dio »otmjenooga odgoja« imućnijega dijela stanovništva, očito je i među Vinkovčanima i među Puljanima, osobito među tzv. intelektualnom elitom, odnosno obrazovnijim stanovništvom višeg kulturnog standarda, vladalo mišljenje o učenju glasovira kao o sastavnom dijelu opće kulture. Prve je godine u Vinkovcima tako najviše bilo učenika u glasovirskom odjelu (čak 70) te je trebalo nabaviti dovoljan broj instrumenata. Znatno je manje učenika pohađalo nastavu violine (14). Solo pjevanje učilo je 7, a harmoniku 14 učenika. Otvaranje puhačkoga odjela odgođeno je zbog nedostatka učenika. Zainteresiranost za glasovirski odjel objašnjavala se time što je prije Drugoga

¹⁴ Arhiv Glazbene škole Ivana Matetića Ronjgova (dalje: AGŠIMR), Zapisnik s prve izvanredne sjednice Nastavničkog zbora Muzičke škole u Puli, 10. II. 1949.

¹⁵ MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 52; DAPA, HR-DAPA-114, GNO (1947-1955), Prosvjetni sektor, kut. 2, Uredba o muzičkim školama, 1947. (dokument bez nadnevka).

¹⁶ AGŠIMR, Zapisnik s prve izvanredne sjednice Nastavničkog zbora Muzičke škole u Puli, 10. II. 1949.

¹⁷ Prema popisu stanovništva iz 1948. u Vinkovcima je živjelo 18 633, a u Puli 20 812 ljudi. Usp.: www.hzs.hr (30. VII. 2012.).

¹⁸ Državni arhiv u Vukovaru, Arhivski sabirni centar u Vinkovcima, Dopis GNO-a Vinkovci Gradskoj muzičkoj školi Vinkovci, 18 276/48, 28. XII. 1948.

¹⁹ »Muzička škola u Puli započela je s radom«, *Riječki list*, god. 3, br. 57 (654), (Rijeka, 9. III. 1949.), str. 3; AGŠIMR, Zapisnik s prve izvanredne sjednice Nastavničkog zbora Muzičke škole u Puli, 10. II. 1949.

svjetskog rata u Vinkovcima postojala intenzivna privatna poduka iz toga instrumenta.²⁰ U Puli je situacija bila slična. Iako je učenicima bio omogućen upis na glasovirski, gudački, pjevački i puhački odjel, od primljenih učenika čak ih se 120 odlučilo za sviranje glasovira, a tek 30 za violinu, 15 za solo pjevanje, 3 za violončelo, 2 za klarinet, 3 za trubu i 2 za rog.²¹ U gradu u kojem su u međuratnom razdoblju, a i u vrijeme anglo-američke vojne uprave, privatne poduke iz glasovira bile poželjan oblik građanskoga odgoja, posebice djevojaka, zanimanje za taj instrument bilo je posve razumljivo.

Znakovito je i to da je u Vinkovcima već 1949./1950. pokrenut i odjel harmonike, iako su djelatnici Gradske muzičke škole pružali otpor njegovu osnivanju, smatrajući da tom instrumentu nije mjesto u glazbenoj školi, već na pučkim »veselicama«.²² Međutim, Gradski narodni odbor Vinkovci, vjerojatno upravo zbog etiketiranja harmonike kao »narodnog instrumenta«, smatrao je njegovu prisutnost u školi poželjnom pa se inzistiralo na održavanju tečajeva harmonike u Muzičkoj školi. Na višestruki apel djelatnika kako je prostor škole ionako premali i neprimjeren i za održavanje nastave redovitih odjela, u školskoj godini 1950./1951. odobreno je ukidanje toga tečaja.²³ U Puli, koja je danas poznata kao grad harmonike, zabilježeno je krajem četrdesetih i u pedesetim godinama 20. stoljeća postojanje harmonikaškoga kvarteta i harmonikaškoga orkestra pri kulturno-umjetničkim društvima. Središte harmonikaškoga muziciranja 1959. postaje Omladinsko kulturno-umjetničko društvo (OKUD) Istra, a u Muzičkoj se školi taj odjel otvara sredinom šezdesetih godina. Valja pretpostaviti da Gradski narodni odbor nije inzistirao na otvaranju tečaja u Muzičkoj školi odmah po otvaranju, s obzirom na to da je mladež poduke iz toga instrumenta mogla dobiti na drugome mjestu.²⁴

Gradski su se narodni odbori pobrinuli i za smještaj dviju škola. Glazbenoj su školi u Puli dodijeljene prostorije bivšega sjedišta Gradskoga odbora Narodne fronte u Ulici Antonija Smareglie br. 5, jednokatnica u kojoj se nekada nalazio hotel s restoranom, a na raspolaganju je imala desetak prostorija za rad.²⁵ Vinkovačka je glazbena škola pak na početku svoga djelovanja bila smještena u bivši stambeni prostor zgrade u Lenjinovoj ulici br. 6 (današnja Zvonimirova ulica br. 8). Na raspolaganju je imala četiri učionice

²⁰ MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 52.

²¹ AGŠIMR, Zapisnik s prve izvanredne sjednice Nastavničkog zbora Muzičke škole u Puli, 10. II. 1949.

²² MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 53.

²³ *Isto*, 54. Prema istom izvoru, Odjel za harmoniku u Glazbenoj je školi u Vinkovcima otvoren nakon više od deset godina, u šk. god. 1962./63.

²⁴ O tome kako je harmonika bila predmet prijepora u poslijeratnom glazbenom obrazovanju u Jugoslaviji posvjedočio je i Nikola Hercigonja, koji je zapisao da je pitanje harmonike kod mnogih izazivalo »mrštenje, prezrive grimase, odmahivanje rukom [...] Nju su najpre osudili neki folkloristi 'jer kvari folklor'; zatim su folkloriste osudili ostali muzičari (a s njima i harmoniku – verovatno zato što kvare muziku svojim folklorisanjem)«. HERCIGONJA, *Napisi o muzici...*, str. 327.

²⁵ AGŠIMR, Zapisnik s prve izvanredne sjednice Nastavničkog zbora Muzičke škole u Puli, 10. II. 1949.

predviđene za individualnu te jednu za grupnu nastavu. S obzirom na velik broj učenika, ovaj prostor nije zadovoljavao uvjete za rad.²⁶

No, unatoč nedostatku prostora, veći je problem i u Vinkovcima i u Puli bio pronalazak stručnoga nastavničkog osoblja. Pedesetih je godina glavnu kočnicu svestranijem i bržem razvoju glazbenoga školstva predstavljalo upravo pomanjkanje profesionalnih glazbenika svih profila. Malobrojni stručnjaci na tom području nisu uspijevali zadovoljiti sve veće potrebe što su ih nalagale propisane opće društvene, pa tako i glazbene smjernice. Glazbenika je nedostajalo posvuda, u profesionalnim ustanovama, u amaterskoj djelatnosti, a ponajviše u prosvjeti. Među malobrojnim predavačima glazbenoga odgoja u osnovnim i srednjim školama bilo je puno onih koji nisu bili dovoljno stručno osposobljeni i kompetentni pa nije bilo ni velikih mogućnosti da preuzmu na sebe i obvezu predavanja u specijaliziranim institucijama poput glazbenih škola. S druge strane, i mnogi roditelji nisu svojoj glazbeno nadarenoj djeci zbog predrasuda dopuštali da se posvete tada prezrenom zvanju glazbenika koje se izjednačavalo s cirkusantskim, zabavljačkim zanimanjem.²⁷ Iako svi nastavnici koje su angažirale glazbene škole u Vinkovcima i Puli nisu imali formalno glazbeno obrazovanje, njihov je adut bilo ili višegodišnje pedagoško iskustvo ili su pak bili na putu dovršetka glazbenoga školovanja.

U vinkovačkoj je školi ravnatelj Dimitrije Hadži-Manev predavao solfeggio i solo pjevanje. Glazbenu akademiju (smjer solo pjevanje) završio je u Sofiji, a bogato pedagoško iskustvo stekao je i predavanjem glazbene kulture u vinkovačkoj gimnaziji. Od stručnoga kadra najviše je bilo nastavnika glasovira: Zdenka Gregurić diplomirala je glasovir i solo pjevanje na bečkom Konzervatoriju, Ivana Brković, tadašnja apsolventica prava u Zagrebu, bila je i dugogodišnja pijanistica i privatna podučavateljica glasovira, Kornelija Žarković imala je također dugogodišnje pedagoško iskustvo. Na mjesto nastavnika violine zaposlen je Frantušek Horški, viši vojni glazbenik, koji je tijekom svoga dugoga radnog vijeka podučavao violinu i violu. Tečaj harmonike vodio je nastavnik Rudolf Balija, koji je imao uvjerenje o položenom kapelničkom ispitu.²⁸

U Puli situacija nije bila bitno drugačija. Nastavu glasovira vodile su Mira Šibenik, inače profesorica na Hrvatskoj gimnaziji u Puli, Maja Križan, članica ansambla Narodnoga kazališta u Puli i apsolventica Muzičke škole u Zagrebu te Maja Moscatello, članica ansambla Narodnoga kazališta, koja je pohađala zagrebačku Akademiju. Violinu je, kako možemo čitati iz Zapisnika s 1. izvanredne sjednice, imao podučavati apsolvent Glazbene škole u Trstu Onorio Novelli, a solo pjevanje apsolventica Muzičke akademije u Zagrebu Kaća Marčelja, koja je imala preuzeti i podučavanje glasovira za solo pjevače, dok je sam ravnatelj na sebe preuzeo vođenje zbora. Nastava violončela povjerena je Pavlu Bogdanovu, klarineta Leonardu Kocijančiću, trube Silviju Ricattu, roga Marijanu Rotaru

²⁶ MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 49.

²⁷ DAPA, HR-DAPA-829, Zlatić Slavko, dirigent i skladatelj (1956-1991), preslike pisama, kut. 3, Zapisnik za sjednice SKJ (dokument bez nadnevka).

²⁸ MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 51.

– redom članovima pulskoga orkestra. Teoretske predmete preuzeo je profesor pjevanja na Učiteljskoj školi Zlatko Špoljar, a teoriju i solfeggio na talijanskom Onorio Novelli.²⁹

Rad dviju glazbenih škola u pedesetim godinama 20. stoljeća: postignuća i ograničenja

Već prvih godina po otvaranju, unatoč elanu i entuzijazmu nastavnika, pulska i vinkovačka škola susreću se s problemima. Prostori su za rad skućeni, broj učenika prevelik, financijski uvjeti nedostatni. Vinkovačka škola preživljava u neadekvatnoj, premaloj zgradi, s nedostatnim grijanjem i slabom izolacijom zvuka, a broj učenika glasovira prevelik je za samo tri postojeća instrumenta koje škola posjeduje. Ravnatelj Hadži-Manev krajem 1950. apelira na GNO i nadležno Ministarstvo da pokušaju riješiti te nedostatke.³⁰ Problema ne manjka ni u Puli, gdje već u rujnu 1949. broj upisanih počinje opadati. Upisuju se 134 polaznika,³¹ krajem iste školske godine broj se smanjuje na 103,³² a u ožujku 1950. tek ih je 93.³³ Zadržati motivaciju nastavnoga osoblja, a posljedično i učenika, u nezavidnim materijalnim uvjetima nije bio lagan poduhvat. Najveći je problem Muzičke škole u Puli u to vrijeme bio nedostatak koncertnoga glasovira, koji je bio neophodno potreban da bi rad tekao bez poteškoća te da bi se organizirali koncerti na kojima bi se publici pokazalo što su učenici usvojili. Unatoč svemu, i vinkovačka i pulska glazbena škola gotovo su od osnutka priređivale interne produkcije za učenike i njihove roditelje koje su ubrzo prerasle u javne nastupe, koncerte namijenjene široj publici.³⁴

U školskoj godini 1950./1951. uz već postojeće odjele u Vinkovcima se osniva i Puhački odjel koji vodi vojni kapelnik Josip Štaumbringer³⁵ te se tako ponuda izjednačuje s pulskom.³⁶ Vinkovačka se škola seli 1950. na novu, primjereniju lokaciju, u zgradu bivše banke u Istarskoj ulici bb, na kojoj su obavljani manji popravci. Iste godine škola mijenja naziv u Niža muzička škola Vinkovci. Unatoč ovim promjenama, još uvijek postoji problem koji se provlači od njezina samog osnutka, a to je nedovoljna stručna naobrazba nastavnika. Tako školske godine 1950./1951. u toj školi radi šest nastavnika, od kojih četvero nema zadovoljavajuću stručnu naobrazbu pa ravnatelj Hadži-Manev upozorava da »škola nema

²⁹ AGŠIMR, Zapisnik s prve izvanredne sjednice Nastavničkog zbora Muzičke škole u Puli, 10. II. 1949.

³⁰ Referat upravitelja Niže muzičke škole u Vinkovcima, priložen na Konferenciji direktora muzičkih škola NRH u Zagrebu dana 24. listopada 1950., spis bez broja, Dokumentacija Osnovne glazbene škole Josipa Runjanina Vinkovci; MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 53.

³¹ DAPA, HR-DAPA-114, GNO (1947-1955), Prosvjetni odjel, kut. 289, Izvještaj Gradske muzičke škole GNO-u Pule, 27. IX. 1949.

³² *Isto*, Izvještaj za IV. tromjesečje 1949. god. po kulturno-masovnom radu za grad Pulu, 2. I. 1950.

³³ *Isto*, Izvještaj Muzičke škole za mart 1950., 14. IV. 1950.

³⁴ MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 52; »Visita alla scuola musicale di Pola. Imparano l'ABC della musica centotrentadue figli di lavoratori«, *La voce del popolo*, 13, 113 (Pula, 7. VI. 1950.), str. 3.

³⁵ Tomo ŠALIĆ, »O vinkovačkom glazbenom životu«, *Spomenica muške pjevačke grupe LIPA Vinkovci 1984. – 1994.*, Vinkovci, 1995., str. 7–19.

³⁶ DAPA, HR-DAPA-114, GNO (1947-1955), Prosvjetni odjel, kut. 289, Izvještaj Muzičke škole za mart 1950., 14. IV. 1950.

osnovne uvjete za rad, a to su dovoljan broj stručnih nastavnika, kvalitetni instrumenti i prigodna školska zgrada«. ³⁷ Problem s prostorom škola napokon trajno rješava u travnju 1953., kada se opet seli u nove prostore, u zgradu Srpske crkvene općine u kojoj se prije nalazila srpska konfesionalna škola, u Istarskoj ulici br. 3. ³⁸

Argument u prilog pronalaženju primjerenoga trajnog rješenja zbrinjavanja vinkovačke škole po svoj su prilici bili i javni koncerti, koje škola počinje organizirati u svibnju 1951., čime postaje neizostavan čimbenik kulturnoga života grada. ³⁹ Napredovanje u radu obiju škola možemo pratiti upravo analizom repertoara na tim koncertima, koji ukazuju na sve veću profesionalizaciju glazbene poduke te promiču škole u relevantne činitelje glazbenoga života navedenih gradova. Za razliku od Pule, u kojoj je u pedesetim godinama 20. st. vrlo aktivan koncertni i glazbeno-scenski život u Kazalištu i Amfiteatru, a krajem desetljeća osnivaju se i institucije promicatelji glazbenoga života, poput Društva prijatelja glazbe i Koncertne poslovnice, ⁴⁰ vinkovačka je glazbena škola ne samo mjesto glazbenoga obrazovanja već i jedino središte koncertnih pregnuća. Ona, naime, postaje organizator brojnih glazbenih gostovanja na kojima nastupaju, primjerice, Vladimir Ruždjak, Ivan Pinkava, Zagrebački kvartet, Nada Puttar, Jurica Murai i drugi. ⁴¹

Sredinom pedesetih se godina broj učenika u dvjema školama izjednačava – obje broje stotinjak učenika. Posebna je zanimljivost baletni tečaj koji se pokreće u vinkovačkoj glazbenoj školi u školskoj godini 1954./1955., a u Puli godinu dana poslije. Organiziranje je tečajeva vjerojatno također bila preporuka nove vlasti, s obzirom na to da su balerine i baletani mogli predstavljati publici dijelove baletnih ostvarenja te potpomagati ansamble gradskih kazališta i sudjelovati u koncertnim događanjima. Posebno je važno bilo omogućiti publici da upozna nova baletna djela iz pera jugoslavenskih autora, a u manjim gradovima s nerazvijenim kazališnim ansamblima ovakvi su tečajevi bili dobrodošla pripomoć. Za voditelja tečaja u vinkovačkoj školi angažiran je koreograf baleta Opere u Osijeku Stjepan Suhy. Već prve godine na tečaj baleta upisalo se 90 učenika. Plaćali su posebnu školarinu kojom se honorirao voditelj. Njihove se dvije baletne točke pojavljuju već 1955. na Četvrtroj javnoj priredbi škole: bili su to valcer iz Delibesova baleta *Coppélia* (izvodile su je učenice baletnoga odjela) te *Ples mornara* Stanislava Biničkog (u izvedbi učenika baletnoga odjela). ⁴² Pulsku pak sekciju, koju su pohađale 24 polaznice, vodila je Federika Darer, ⁴³ a

³⁷ Dokumentacija OGŠ J. Runjanina Vinkovci, Dopis Savjetu za prosvjetu, nauku i kulturu – Odjelu za umjetničko školstvo Zagreb, Niža muzička škola Vinkovci, br. 44/1951., 24. VII. 1951. Usp: MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 55.

³⁸ Na istoj se lokaciji danas u Vinkovcima nalazi Osnovna glazbena škola Josipa Runjanina.

³⁹ MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 55.

⁴⁰ Više u: Lada DURAKOVIĆ, *Ideologija i glazbeni život: Pula 1945. – 1966.*, Zagreb, 2011., str. 140–152.

⁴¹ MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 58.

⁴² *Na ist. mj.*

⁴³ »Muzički odgoj najmlađih zadatak koji uspješno savladava Muzička škola u Puli«, *Glas Istre*, 13, 21 (Pula, 1. VI. 1956.), str. 4; »Deset produkcija Muzičke škole u Puli«, *Glas Istre*, 13, 23 (Pula, 15. VI. 1956.), str. 4; »Visita alla scuola musicale di Pola. Imparano l'ABC della musica centotrentadue figli di lavoratori«, *La voce del popolo*, 13, 113 (Pula, 7. VI. 1950.), str. 3.

balerine, članice tečaja, sudjelovale su, među ostalim, i u realizaciji operetnih priredbi u Istarskom narodnom kazalištu. U ožujku 1955. nastupile su tako u opereti *Mam'zelle Nitouche* Florimonda Rongera Hervéa,⁴⁴ u travnju 1956. u glazbeno-scenskom djelu Nikše Štefaninija *Gusari*,⁴⁵ a 1957. u *Poljačkoj krvi* Oskara Nedbala.⁴⁶ Baletni se tečaj u Vinkovcima u sklopu glazbene škole gasi tri godine nakon osnivanja. Krajem pedesetih godina više nema tragova ni postojanju pulskoga baletnog tečaja.

Unatoč pozitivnim pomacima, najveći je problem među nastavničkim osobljem u Puli tijekom pedesetih bila nemogućnost pronalaženja obrazovanog predavača violine, koja je uz glasovir bila instrument s najvećim brojem polaznika. Unatoč tomu što zainteresiranih stručnih nastavnika nije nedostajalo, škola nije bila u mogućnosti osigurati novom predavaču smještaj. Nastava se violine tako odvijala tek provizorno, da se zainteresirani za učenje tog glazbala ne bi demotivirali, a neki se naročiti rezultati nisu ni mogli očekivati jer nastavnik, osim što je bio prilično vješt svirač, nije imao nikakve pedagoške prakse. Nadalje, školi koja je planirala skoro osnivanje viših razreda nedostajao je nastavnik teoretskih predmeta. Nastava povijesti glazbe zahtijevala je ilustrirana predavanja, a škola nije imala ni gramofonskih ploča ni magnetofona. S obzirom na to da nije posjedovala ni koncertni glasovir, javne su se produkcije odvijale na neodgovarajućim instrumentima. Nadalje, nastavu flaute i oboe pohađala su samo dva učenika jer škola u svom vlasništvu nije imala ni jedan primjerak navedenih instrumenata.⁴⁷ Unatoč poteškoćama u svezi s prostorom i inventarom, u školskoj godini 1957./1958. škola prerasta u Srednju glazbenu školu koju, prema Izvješćima o radu, polazi 71 učenik.⁴⁸

U Vinkovcima je situacija u pedesetim godinama bila slična. Na natječaje za nastavnička mjesta nije se nitko javljao jer sredina nije pružala dovoljno poticaja za razvoj karijere obrazovanih glazbenika. Nastavnici su ulagali velike napore radeći s mnogobrojnim učenicima, s nedovoljnim brojem instrumenata, često u nezagrijanim prostorijama, s nezadovoljavajućim financijskim nadoknadama.⁴⁹

Kako bi se poboljšala kvaliteta nastave, nekvalificirani su nastavnici polazili različite edukativne tečajeve i stručna savjetovanja koja su se organizirala u samim gradovima ili u većim glazbenim središtima, a zatim su nakon završetka tečaja upoznavali i ostale

⁴⁴ Vitomir UJČIĆ, »Mam'zelle Nitouche, deveta premijera Narodnog kazališta u Puli«, *Glas Istre*, 12, 11 (Pula, 18. III. 1955.), str. 4.

⁴⁵ »Gusari – muzička premijera u pulskom Narodnom kazalištu«, *Glas Istre*, 13, 16–17 (Pula, 28. IV. 1956.), str. 4.

⁴⁶ Vitomir UJČIĆ, »Uspjela predstava 'Poljačka krv' od Nedbala u ovoj sezoni najbolje posjećena premijera Istarskog narodnog kazališta«, *Glas Istre*, 14, 5 (Pula, 25. I. 1957.), str. 4.

⁴⁷ DAPA, HR-DAPA-93, GNO Pula (1951-1966), Zavod za školstvo, kut. 44, Dopis direktora Niže muzičke škole Marčelja Dušana Narodnom odboru Kotara – Sekretarijatu za prosvjetu u šk. god. 1956./1957., 3. XII. 1957.

⁴⁸ *Na ist. mj.*

⁴⁹ MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 59.

nastavnike škole o stečenim spoznajama,⁵⁰ što je urodilo sve većom profesionalizacijom rada.

Nakon donošenja akta Sabora NRH o uvođenju i načinu djelovanja organa društvenoga upravljanja u školi i prosvjeti 1954., u pulske se glazbenoj školi osnivaju školski odbori – organi društvenoga upravljanja, kako bi se, osim nastavnika kojima su odgoj i obrazovanje bili profesionalna obveza, u rad na stvaranju što boljih uvjeta za rad škole uključili i građani te društvene i političke organizacije. Školski odbori u vinkovačkoj glazbenoj školi počinju djelovati od 1956.⁵¹

U desetoj, jubilarnoj godini rada, 1958./1959. vinkovačka škola upisuje 143 učenika, od kojih se 104 opredjeljuje za glasovirski, 21 za violinski i 18 za puhački odjel. Škola, koja je tada već respektabilan čimbenik u kreiranju kulturnoga života Vinkovaca i odgoju koncertne publike, 1959. godine mijenja naziv u Škola za osnovno muzičko obrazovanje Vinkovci.⁵²

U desetoj godini djelovanja glazbenu školu u Puli, prema arhivskim izvješćima, pohađa 120 učenika u osnovnoj i 60 u srednjoj školi koja broji 13 odjeljenja – teoretsko-nastavnički, klavirski, gudački i puhački odsjek te odsjek za opće obrazovne predmete. U školi radi 7 stalnih i 11 honorarnih predavača.⁵³

Napredak obiju škola možemo pratiti i analizom koncertnih raporeda koji govore o tome kako su škole od svojih početaka i internih priredbi stasale u respektabilne ustanove čiji su učenici izvodili tehnički vrlo zahtjevna djela. U Vinkovcima je tako, primjerice, povodom proslave desete obljetnice rada u svibnju 1959. upriličen veliki jubilarni koncert u Gradskom amaterskom kazalištu. Na programu su bile skladbe Čajkovskog, Bacha, Vivaldija, Corellija, Glucka i drugih. Osmero nastavnika sudjelovalo je u pripremi izvođača, a nastupili su dječji zbor, pijanisti, violinisti, puhački kvintet, solo pjevači, pjevački duet i mali gudački orkestar.⁵⁴

Zbor, školski komorni orkestar i solisti, učenici pulske škole sudjelovali su u svim javnim akcijama i kulturnim priredbama u gradu – najčešće na akademijama za Dan Republike, proslavi Dana Armije i na akademijama u čast SKJ-a i SKOJ-a. O zahtjevnom repertoaru pulske škole u to doba svjedoči, primjerice, koncert održan u svibnju 1958. u čast Dana mladosti, kada je nastupilo oko 40 učenika i učenica iz klase devetero profesora, a publika

⁵⁰ »Započeo drugi muzički seminar za učitelje Istre«, *Glas Istre*, 12, 16 (Pula, 22. IV. 1955.), str. 4; Arhiv pulske gimnazije, Ljetopis Učiteljske škole »Viktor Car Emin«; MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 54.

⁵¹ Josip MALIĆ, *Samoupravljanje u školi*, Zagreb, 1985., str. 17; MARKASOVIĆ, »Osnutak i prvo desetljeće...«, str. 59.

⁵² Vlasta MARKASOVIĆ, »Uzleti u šezdesetima«, u: *Pedeset godina...*, str. 61.

⁵³ Radoslav JAMBROŠIĆ, »Iz koncertne sale Muzičke škole u Puli. Mala parada talentiranih učenika«, *Glas Istre*, 15, 23 (Pula, 6. VI. 1958.), str. 5.

⁵⁴ Dokumentacija OGŠ J. Runjanina Vinkovci, Knjiga zapisnika sa sastanaka Školskog odbora Niže muzičke škole u Vinkovcima, Zapisnik od 15. X. 1959.

je imala priliku slušati djela Bacha, Mozarta, Schumanna, Griega, Matza, Papandopula za klavir, violinu, violončelo, klarinet, obou, trombon, zbor i razne komorne sastave.⁵⁵

Umjesto zaključka

Prateći hodogram djelovanja obiju škola u prvih deset godina rada, vidljivo je da su se razvijale u sličnim okolnostima. Socijalistički je realizam nalagao da se mora svakom mladom čovjeku omogućiti upoznavanje s osnovnim pravilima i zakonitostima glazbe kako bi mogao sudjelovati u glazbenim događanjima kao aktivan sudionik ili kao promatrač. Glazba je trebala »koristiti narodu i čovječanstvu, stajati na braniku najvećih tekovina narodne borbe i na taj način vraćati dug narodu koji je svojom krvlju odbranio slobodu umjetničkog stvaranja«.⁵⁶ Tako su i glazbene škole u Vinkovcima i u Puli prihvaćale gotovo sve zainteresirane polaznike, smatrajući da će naobrazba što većega broja mladih ljudi pripomoći ne samo reproduktivnoj djelatnosti, već i radu KUD-ova i drugih kulturnih i obrazovnih ustanova.

Glazbalo od primarnoga interesa učenika u objema školama bio je glasovir, a planiranje upisa na druge odjele, odnosno preraspodjela na druge instrumente nije bila moguća i stoga što je u gradovima bilo premalo glazbenika koji su bili osposobljeni za održavanje nastave puhačkih i gudačkih instrumenata. Time nisu bili zadovoljni ni gradski narodni odbori, a ni ravnatelji glazbenih škola, zbog straha od nepoželjnoga elitističkog predznaka, s obzirom na to da su poduke iz glasovira bile uvriježeni oblik glazbenoga obrazovanja u predratnim građanskim krugovima.

Mnogi se školovani glazbenici iz većih sredina nisu odlučivali na odlazak u Pulu i u Vinkovce jer im provincija nije pružala dovoljne mogućnosti za razvoj. Kvaliteta je glazbene poduke tako, unatoč jasno postavljenim ciljevima školskih programa, bila ovisna o kompetentnosti i zalaganju pojedinih nastavnika, a u glazbenim su školama na samim počecima predavali svi koji su imali sviračko znanje.

Vinkovačka i pulska glazbena škola krajem četrdesetih godina 20. stoljeća kreću s istih polazišnih pozicija, opterećene problemima koji se u mnogočemu podudaraju: nedostatkom osoblja, velikim brojem učenika, lošim materijalnim uvjetima, političkim imperativima koji su nalagali da vjera i ljubav prema socijalističkoj domovini moraju biti dovoljan poticaj da nastavnici, unatoč svim preprekama i financijskim poteškoćama, budu spremni požrtvovno obavljati svoj poziv i tako pridonijeti izgradnji socijalističke kulture.

Sredinom pedesetih javljaju se pozitivni pomaci, koji će se u budućnosti pokazati značajnima – nastavnički se kadrovi usavršavaju, a rješavaju se i problemi u svezi s prostorima u kojima škole djeluju. Unatoč neimaštini i teškim kulturnim prilikama, vinkovačka glazbena škola postaje najvažniji činitelj glazbenoga života grada, organizator glazbenih zbivanja preko kojih Vinkovčani upoznaju brojne renomirane glazbenike. Njezina je uloga u društvenoj zajednici, osim obrazovne, svekoliko glazbeno prosvjeđivanje. Glazbena škola u Puli razvija se u nešto boljim kulturnim prilikama pa je stoga u većoj mjeri usmje-

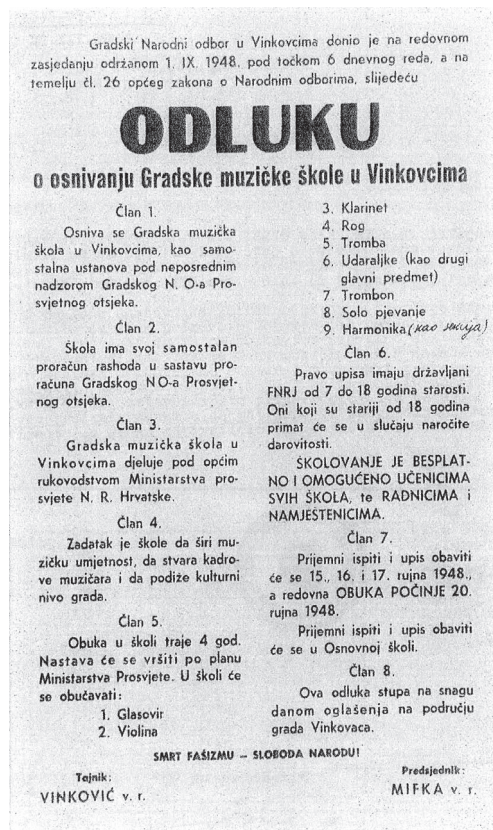
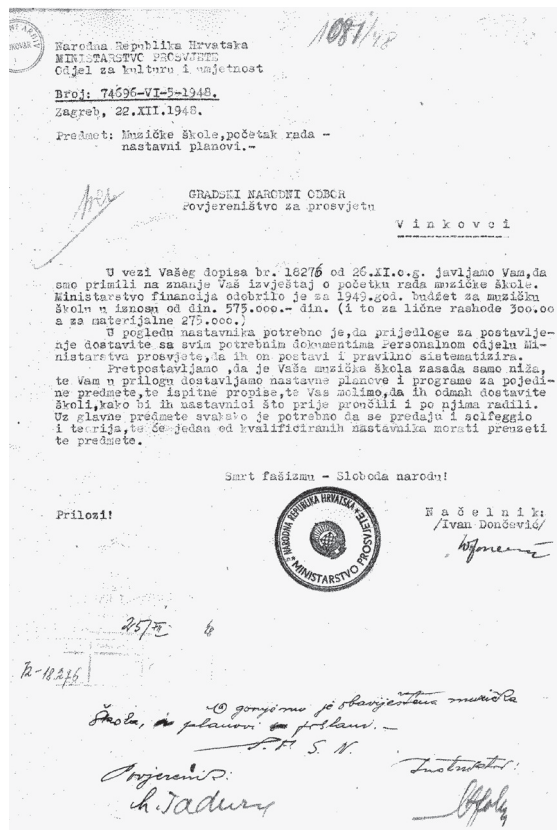
⁵⁵ JAMBROŠIĆ, »Iz koncertne sale Muzičke škole u Puli...«, str. 5.

⁵⁶ HERCIGONJA, *Napisi o muzici...*, str. 307.

rena na stvaranje glazbenoobrazovne vertikale – ubrzo nakon osnivanja stječu se uvjeti za otvaranje srednje glazbene škole, a u šezdesetim godinama i za otvaranje Odjela za glazbeni odgoj na Pedagoškoj akademiji.

Poslijeratna kulturna politika, iako kreirana iz dobrih namjera i entuzijazma, vjere u nove zadaće umjetnosti i kulturološko prosvjećivanje stanovništva, determinirala je prostor glazbenoobrazovnog djelovanja. U prvi je plan postavila njegovu ideološko-odgojnu svrhu, a to je utilitarizirano nastavničko razumijevanje umjetnosti, kao i svih ostalih kreatora kulturnoga života, često djelovalo restriktivno i destimulirajuće. Unatoč tomu, rad obiju glazbenih škola rezultirao je brojnim hvalevrijednim inicijativama koje su s vremenom urodile dobrim rezultatima. Svojevrсна se neopterećenost većim umjetničkim pretenzijama u počecima podudarala s nedovoljnom educiranošću osoblja i lošim materijalnim uvjetima. S vremenom su vrijednosne ljestvice nadrasle političke imperitive te su glazbene škole postale temelj izgradnje glazbenoga identiteta i ukusa stanovnika, mjesto stvaranja i njegovanja kulturnih navika te promicanja umjetničkih vrijednosti.

Prilozi

Sl. 1. Dopis Gradskom narodnom odboru Vinkovaca o osnivanju Škole i Odluka o osnivanju Gradske muzičke škole u Vinkovcima. Dokumenti se čuvaju u Državnom arhivu Vukovar – podružnica Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1087/48.

Zapisnik

I. izvanredne sjednice Nastavničkog zbora Muzičke škole u Puli, Gradski Narodni odbor zastupa drug. tajnik Josip, koji je održava 10. rujna 1949. u prostorijama škole.

Dnevni red:

- 1) Pratač rada Muzičke škole;
- 2) Imenjak direktora z. d. drug. Josipa Matetića;
- 3) Budući zadaci;
- 4) Razno.

Ad 1) Za Muzičku školu dodijelio je GNO u Puli prostorije bivšeg političkog odbora NF u ulici M. Smarečiča, i to na 1. rujna 1949. Imenjuje po imenju i unutarredni raspored nastavnika odgovarajuće. Prema tome vidi se, da GNO vidi brigu za ovu školu uvažujući njenu važnost, čim je dodijeljena zgrada, počelo se i iznajmljivati i popravak zgrade, a nakon toga 10. rujna počeli su upisati. Toj prilici posuđalo se, da kod 40-kih narodnih masa vlada velik interes, jer je upisano 106 učenika, a prigodom ispita zapazena je velika muzikalnost i drugi, upeti da su vrlo sposobni. Upisuju se i sada pristupila 70 upisanih učenika i 170 roditelja i objektivnih svotoga.

Sl. 2. Prva stranica Zapisnika s prve izvanredne sjednice Nastavničkog zbora Muzičke škole u Puli, 10. II. 1949. Dokument se čuva u Arhivu Glazbene škole Ivana Matetića Ronjgova. Nema neke posebne oznake.

SAŽETAK

Glazbeno školstvo u Hrvatskoj u doba socijalističkog realizma: prvih deset godina rada glazbenih škola u Vinkovcima i Puli

Rad govori o razlozima osnivanja glazbenih škola u Hrvatskoj u prvim godinama nakon Drugoga svjetskog rata i zajedničkim obilježjima i različitostima u njihovu djelovanju na primjeru dviju glazbenih škola, u Puli i Vinkovcima. U članku se metodom komparacije istražuju okolnosti i razlozi njihova osnivanja, zainteresiranost mladeži za učenje pojedinih instrumenata, educiranost nastavnčkog osoblja, koncertna djelatnost škola, utjecaj političkih institucija na njihovo funkcioniranje... Vinkovačka i pulska glazbena škola u godinama nakon osnivanja bile su opterećene sličnim problemima: nedostatkom obrazovanih kadrova, velikim brojem učenika, lošim materijalnim uvjetima i zahtjevima politike. Sredinom pedesetih godina javljaju se pozitivni pomaci, nastavnici se obrazuju, rješavaju se problemi smještaja obiju škola i sl. Vinkovačka glazbena škola, uz obrazovnu funkciju, preuzima i zadaću organizacije koncertnih zbivanja putem kojih Vinkovčani upoznaju brojne renomirane glazbene umjetnike. Glazbena je škola u Puli, pak, u većoj mjeri bila usmjerena na stvaranje uvjeta za otvaranje srednje škole i visokoškolske ustanove za obrazovanje nastavnčkog osoblja.

SUMMARY

Music education in Croatia during the period of socialist realism: the first ten years of work of the music schools in Vinkovci and Pula

The paper suggests reasons for the establishment of music schools in Croatia in the first years after World War II and illustrates the common features and the differences in their activities from the examples of two music school, those of Pula and Vinkovci. Following a method of comparison, the article investigates the circumstances and the reasons for their establishment, the interest of young people to learn certain instruments, teaching staff education, concert activities of the schools, influence of political institutions on their functioning etc. Directly after their establishment, the schools of Vinkovci and Pula were suffering the same problems: lack of qualified staff, large number of students, poor material conditions and expectations of the politics. During the mid-1950s positive trends emerged: teachers were being educated, proper housing was found for both schools etc. The Music School of Vinkovci, having well qualified staff, undertook to organise concert events enabling the citizens of Vinkovci to learn about numerous renowned music artists. The Music School of Pula, on the other hand, was oriented towards setting the conditions for the opening of the secondary music school and a higher education school where music teaching staff could be educated.

RIASSUNTO

L'educazione musicale in Croazia nel periodo del socialismo reale: i primi dieci anni di attività delle scuole di musica di Vinkovci e di Pola

Nel testo si parla delle ragioni che hanno portato alla fondazione delle scuole di musica in Croazia dopo la Seconda Guerra Mondiale e delle caratteristiche comuni nonché delle differenze nella loro attività sull'esempio delle due scuole di musica, quelle di Vinkovci e di Pola. Nell'articolo, usando il metodo di comparazione, si studiano le circostanze e i motivi della loro fondazione, l'interesse dei giovani per lo studio di determinati strumenti musicali, l'istruzione degli insegnanti, l'attività concertistica delle scuole, l'influenza delle istituzioni politiche sulla loro attività... Le scuole di musica di Vinkovci e di Pola, negli anni successivi alla loro fondazione, condividevano problemi simili: la mancanza di personale qualificato, il numero di studenti troppo alto, le scarse condizioni materiali e le richieste della politica. Nella metà degli anni 50 si notano cambiamenti positivi, si avvia l'educazione degli insegnanti, i problemi delle strutture di entrambe le scuole vengono risolti, ed altro. La Scuola di musica di Vinkovci, oltre a svolgere la sua funzione istruttiva, assume il compito dell'organizzazione di eventi concertistici attraverso i quali gli abitanti di Vinkovci hanno l'opportunità di conoscere numerosi musicisti famosi. La Scuola di musica di Pola, invece, era perlopiù indirizzata verso la realizzazione delle condizioni per l'apertura della scuola media superiore di musica e di un'istituzione universitaria per l'istruzione di insegnanti.